

SVIJET KUKACA ENTOMOLOŠKOG ODJELA GRADSKOG MUZEJA VARAŽDIN

Ljerka Šimunić
Gradski muzej Varaždin
Varaždin

Potkraj prošle godine ponovno je otvoren i osuvremenjen stalni postav Entomološkog odjela Gradskog muzeja Varaždin. To je u posljednjih desetak godina treći obnovljeni stalni postav varaždinskog muzeja. Prethodili su mu, 1989. godine, Kulturnopovijesni u Starom gradu, te Stari majstori u palači Prassinsky - Sermage 1994. godine. Fantastični svijet kukaca razasutih u mnogobrojnim pretincima i ladicama ormara i vitrina novog muzejskog postava, samo je novo ruho od četiri i pol tisuće izloženih opnokrilaca, kornjaša, leptira, vretenaca, čudesnih nastambi i gnijezda, vješto izrađenih modela, sprava i pomagala iz zbirki profesora Franje Košćeca.

Njihovo ponovno otvaranje javnosti bio je *tek pravi i istinski hommage ovom iznimnom Varaždincu* uz tridesetu obljetnicu njegove smrti.

Profesor prirodopisa na varaždinskoj gimnaziji, Franjo pl. Košćec (1882.-1968.) neumorno je godinama sabirao svoje zbirke u široj okolici Varaždina, na obalama Drave, u pribrežju Ivančice i Ravne gore, sve do Trakošćana. Obradio ih je i preparirao, i to ne samo kukce, već cijela njihova izvorna staništa, nastambe i gnijezdišta, a za što slikovitiji i zorniji prikaz anatomije pojedinih primjeraka, vrsta, načina njihova života izrađivao je uvećane modele, koje je u početku uglavnom koristio u edukativne svrhe. Tek kasnije modeli postaju dio muzejske ekspozicije. Košćecove sprave oduševljavaju još i danas brojne posjetitelje svojom funkcionalnošću i ljepotom izrade. Koristio se njima u svom entomološkom, preparatorskom radu. Uz insekte, zanimala ga je i botanika. Sakupio je i ostavio vrijednu zbirku herbara s otprilike 15.000 primjeraka biljaka objedinjenih u stotinjak svezaka. Svoje je entomološke i herbarske zbirke, modele, crteže, sprave i pomagala, opsežnu dokumentaciju i knjižnicu prenio u vremenu od 1954. do 1959. godine u Gradski muzej Varaždin.

Radna soba Franje pl. Košćeca - dio stalnog postava

Svijet kukaca u šumi

Zahvaljujući toj donaciji, utemeljen je Entomološki odjel Muzeja, kojem je bio prvi kustos i autor prvog stalnog postava. Već su tada Koščecove zbirke bile poznate i cijenjene među prirodoslovcima i muzealcima. U razdoblju između 1962. i 1980. godine na mjestu kustosa zamijenila ga je kći, gospođa Ružica Koščec, nastavivši njegov rad.

Od 1980. do danas Odjel vodi gospođa Antica Bregović. Koščecove entomološke zbirke i način na koji su obrađene za predstavljanje javnosti jedinstvene su u europskom prirodoslovlju. Nije bio samo sakupljač i graditelj zbirki, bio je izrazit esteta, nadahnut prirodom, njenim oblicima i pojavama. Njegovi crteži šišaka govore o Koščecu kao pronicljivu promatraču prirode i njezinih fenomena, ali i o talentiranom crtaču, sposobnom da zabilješke s terena pretvori u vlastiti vizualni izražaj zrelog umjetničkog dosega. Pri izradi modela i pomagala koja su mu služila prilikom prepariranja kukaca jednaku je pozornost poklanjao njihovoj upotrebljivosti kao i njihovu izgledu.

Na obnovu staroga muzejskog postava utjecali su neophodni građevinsko-sanacijski radovi, izazvani statičkim problemima palače Herzcer, na čijem su prvom katu smještene entomološke zbirke. Tijekom građevinskih radova, Entomološki se odjel proširio za 140 četvornih metara novog prostora, obuhvativši tako cijeli prvi kat palače. Manjim je dijelom povećan stalni postav, dok je preostali dio preuređen za potrebe čuvanja, prepariranja i zaštite fundusa, te za ured kustosa odjela. Sredinom devedesetih započelo je oblikovanje stalnog postava. Pred struku se kao najzahtjevniji zadatak postavilo pitanje stvaranja povoljnih mikroklimatskih uvjeta za očuvanje entomoloških, herbarskih i općenito prirodoslovnih izložaka. U suradnji s kustosom odjela i autoricom postava dipl. inž.

Anticom Bregović, idejno rješenje novih vitrina i njihovih oblikovnih cjelina ostvario je akademski slikar Dražen Trogrlič. Pritom su u dijelu postava sačuvane stare, skladno oblikovane vitrine, izvedene još prema nacrtima profesora Koščeca. Sačuvan

je inventar nekadašnjega Koščecovog radnoga kabineta opremljenog stručnom knjižnicom, spravama i ostalim rekvizitima koji stvaraju ambijentalni ugođaj Koščecovih profesorskih i muzealnih dana.

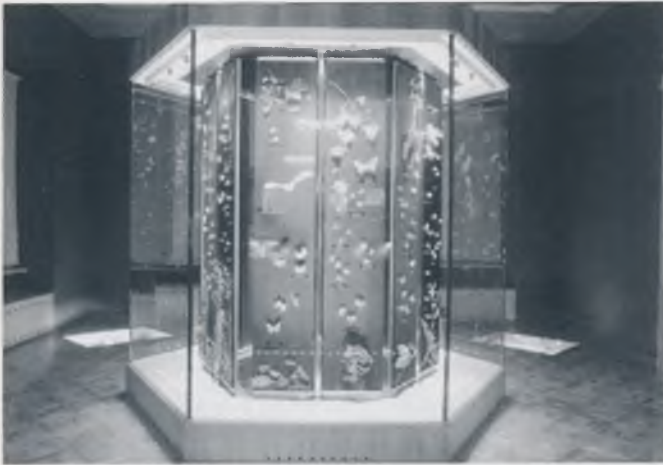
Spoj novog i starog činio nam se moguć i prihvatljiv. Smatram da je rasvjeta bila najzahtjevniji tehnički dio postava. Prvotno predviđena halogena rasvjeta zamijenjena je svjetlovodima kako bi se izbjeglo zagrijavanje unutar vitrina, odnosno pojedinih njihovih ladica i kutija. Ujedno se otklonila i štetnost ultraljubičastog zračenja.

U korist potpunijeg vizualnog doživljaja odrekli smo se dnevnog svjetla. Posjetitelj se odjednom nalazi usred čudesnog svijeta kukaca, njime je posve okružen i zaokupljen. U tom odnosu svjetla i tame svaki detalj, odnosno svaki pojedini izložak, ima svoju vrijednost, a sve se vrijednosti podvrgavaju zajedničkome mjerilu.

Činilo mi se muzeološki teškom zadaćom obraditi i izložiti predmete izvučene iz njihova prirodnog ambijenta, učiniti razumljivim, tako "gole", izdvojene od svoje okoline. U isto se vrijeme postavljao zahtjev za preglednošću među 4.500 eksponata izloženih u 286 oblikovne jedinice smještene u goleme, arhitektonski građene ormare i vitrine. Usprkos polumraku, ili možda upravo zbog njega, do izražaja dolaze suprotstavljeni odnosi u nizovima vodoravnih i okomitih kutija, pretinaca i ladica u kojima se pojedine izložbene cjeline pojavljuju potpuno samostalno, a ipak su neizostavni dio cijelog oblikovnog sklopa. Onaj tko istražuje (razgledava) postav (posjetitelj ili korisnik muzeja) nastojat će najprije na definiranju općeg stava. Tek tada započinje otkrivati pojedinačno. Ono mu se razotkriva samo po sebi, zapravo ga probuđeni interes navodi na otvaranje ladice za ladicom, izvlačenjem staklene kutije za kutijom u nastojanju da dokuči vrste i bogatstva njihovih sadržaja. Tako posjetitelj stječe određeni stav. Koliko će vremena provesti u svijetu kukaca ovisi o intenzitetu probuđenog interesa.

Svijet kukaca u šumi i na livadi

Kukci u noći i u tlu

O tome ovisi i njegovo moguće posezanje za dodatnom informacijom s muzejskoga multimedijuskog sustava koji je dio postava.

Svaki je postav određen raspoloživim prostorom. Dvorane ranoklasicističke palače Herzcer, njihova veličina i raspored uvjetovale su broj izložaka i njihovo objedinjavanje u pojedine tematske sadržaje. Globalno, postav je podijeljen u dva dijela; prvi, opsežniji, s prikazom entomološke, zoološke i botaničke građe tumači biologiju kukaca, dok su u drugom predstavljeni varaždinski prirodoslovci s osobitim osvrtom na djelatnost profesora Koščeca.

Svijet kukaca predstavljen je u nekoliko cjelina: u uvodnom dijelu posjetitelj se upoznaje s njihovim općim karakteristikama, slijedi njihov prikaz u šumi, na livadi, u vodi i na obali (područje rijeka Drave, Plitvice i Bednje), u zemlji, te život noćnih leptira.

Ovakav način izlaganja otvara nam poznati, a opet i skriveni svijet kukaca, otvara nove načine vizualnosti, ljepote oblika i boja, čudesnih tvorevina prirode u kojem ovi sitni, živi djelići prirode dobivaju svoj zaseban život, stvarajući snažan umjetnički dojam.

Uostalom, najbolje da se uvjerite sami, zar ne?

Summary:

The world of insects at the Entomological Department of the Varaždin Town Museum

The occasion of the Day of the Town of Varaždin at the end of last year also marked the opening of the restored permanent exhibition of the Entomological Department of the Varaždin Town Museum. The exhibition project was preceded by comprehensive reconstruction on the first floor of the Herzer Palace, where the collections of the founder and first curator of the department, Professor Franjo Koščec, were housed since 1954. We first of all had to repair the static stability of the Palace, restore a further 140 square metres of museum space and prepare it for the storage, cataloguing and protection of the holdings, for the curator's office and, in part, expand the permanent exhibition.

The new exhibition is based on the collections of Professor Koščec and his approach to the exposition, with a special emphasis on education. The new technical possibilities – primarily because of the installation of lighting in exhibition cases, a modern approach in the design of the exhibition as a whole, its aesthetic and visual characteristics, the incorporation of the old with the new segments of the inventory and the new relationship towards visitors, who discover and explore the exhibits on their own – enable all the beauty of forms and colours of the wonderful creations of nature that make up the world of insects of this department of the Varaždin Museum to come to the forefront.